

Mål C-824/19

Sammanfattning av begäran om förhandsavgörande enligt artikel 98.1 i domstolens rättegångsregler

Datum för ingivande:

12 november 2019

Domstol som begär förhandsavgörande:

Varhoven administrativen sad (Bulgarien)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

31 oktober 2019

Klagande:

TC

UB

Motpart:

Komisija za zashtita ot diskriminatsia

VA

Övrig part i målet:

Varhovna administrativna prokuratura

Saken i målet vid den nationella domstolen

Överklaganden mot böter som ålagts två domare med anledning av att de har diskriminerat en person med nedsatt syn på grund av sitt funktionshinder och inte tillåtit personen att delta som lekmannadomare i brottmålsprocesser.

Föremålet och rättslig grund för begäran om förhandsavgörande

Tolkning av artikel 5.2 i Förenta nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och av artikel [2].1, 2.2 och 2.3 samt artikel

4.1 i rådets direktiv 2000/78/EG av den 27 november 2000 om inrättande av en allmän ram för likabehandling i arbetslivet, artikel 267 FEUF

Tolkningsfrågorna

- 1) Ska artikel 5.2 i Förenta nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och av artikel [2].1, 2.2 och 2.3, och artikel 4.1 i rådets direktiv 2000/78/EG av den 27 november 2000 om inrättande av en allmän ram för likabehandling i arbetslivet, tolkas så, att det är tillåtet att låta personer med blindhettjänstgöra som lekmannadomare och delta i brottmålsprocesser eller:
- 2) Är det konkreta funktionshindret för en person med bestående blindhet ett särdrag som beaktas i samband med vad som utgör ett verkligt och avgörande krav för att tjänstgöra som lekmannadomare, och som motiverar en särbehandling och därmed inte utgör diskriminering på grund av personens ”funktionshinder”?

De folkrättsliga bestämmelser som den hänskjutande domstolen har åberopat

- 1 Förenta nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, som trädde i kraft den 3 maj 2008 och som ingicks på Europeiska gemenskapens vägnar genom rådets beslut 2010/48/EG av den 26 november 2009 (EUT L 23, 2010, s. 23) – artiklarna 1, 4, 5 och 27.

Anförda unionsbestämmelser

Artikel 21 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna

Rådets direktiv 2000/78/EG av den 27 november 2000 om inrättande av en allmän ram för likabehandling i arbetslivet (EGT L 303, 2000, s. 16), skälen 6, 17, 23 och 37, artiklarna 1–4 och artikel 18.

De nationella bestämmelser som den hänskjutande domstolen har åberopat

Konstitutsia na Republika Bulgaria (Republiken Bulgariens konstitution, DV nr 56 av den 13 juli 1991) – Artikel 6 (likhet inför lagen, otillåtna begränsningar av rättigheter på grund av vissa särdrag) och artikel 48 (rätt till arbete, statens skyldighet att skapa förutsättningar för att genomföra rätten till arbete, särskilt vad gäller personer med fysiska och psykiska funktionshinder)

Zakon za zashtita ot diskriminatsia (lagen om skydd mot diskriminering, DV nr 86 av den 30 september 2003) – Artikel 4 (förbud mot diskriminering på grund av uppräknade särdrag, inklusive funktionshinder), artikel 7 (fall som inte utgör

diskriminering, däribland särbehandling av personer som föranleds av en egenskap som har samband med någon av de grunder som anges i artikel 4 i lagen, om denna egenskap utgör ett verkligt och avgörande yrkeskrav på grund av yrkesverksamhetens natur eller det sammanhang i vilket den utförs, förutsatt att målet är legitimt och kravet inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå det eftersträvade målet), artikel 40 (Komisia za zashtita ot diskriminatsias (kommissionen för skydd mot diskriminering)), artikel 50 (förfarandet vid kommissionen) och artikel 68 (rätt att överklaga kommissionens beslut till domstol).

Zakon za sadebnata vlast (lagen om domstolsväsendet) (nedan kallad ZSV, DV nr 64 av den 7 augusti 2007) – Artikel 66 (dömmande sammansättning med lekmannadomare vid den domstol som är behörig i första instans, lekmannadomares rättigheter och skyldigheter) och artikel 67 (de krav som lekmannadomare ska uppfylla vad gäller ålder, folkbokföringsadress, utbildning, avsaknad av fällande dom för uppsåtliga brott och psykisk hälsa).

Nakazatelno-protsesualen kodeks (straffprocesslagen) (nedan kallad NPK, DV nr 86 av den 28 oktober 2005) – Artikel 1 (målen med straffprocesslagen), artikel 8 (dömmande sammansättning med lekmannadomare, lika rättigheter för lekmannadomare och domare), artikel 13 (domstolarnas skyldighet att vidta alla åtgärder för att utreda den objektiva sanningen), artikel 14 (domstolens beslutsfattandeprocess på grundval av fast övertygelse som bygger på en objektiv, omfattande och fullständig prövning av samtliga omständigheter) och artikel 18 (omedelbarhetsprincipen – domstolarna grundar sina avgöranden på bevis som de själva fastställer eller bedömer).

Kortfattad redogörelse för bakgrunden och förfarandet

- 2 Förfarandet vid förvaltningsmyndigheten, Komisia za zashtita ot diskriminatsia (kommissionen för skydd mot diskriminering) (nedan kallad KZDiskr.) inleddes efter att VA riktat klagomål mot domaren UB vid Sofiyski rayonen sad (Distriktsdomstolen i Sofia) (nedan kalla SRS) och mot SRS: ordförande, som vid tidpunkten för de faktiska omständigheterna var TC.
- 3 VA, sökanden [i förfarandet] vid nämnda kommission, har, efter att ha förlorat synen, en permanent begränsad arbetsförmåga på grund. År 1977 avslutade hon sin rättsvetenskapliga utbildning och avlade med framgång lämplighetsprov i juridik. Hon var verksam på Sayuz na slepite (synskadades förening) och organisationer som tillhör den europeiska sammanslutningen för synskadade. Under år 2014 tillsattes hon som lekmannadomare efter ett förfarande som genomfördes av Stolichen obshtinski savet (stadsfullmäktige i Sofia) med placering vid SRS. Den 25 mars 2015 avlade VA ed som lekmannadomare vid denna domstol. Det framgår av ett protokoll av den 23 mars 2015 om placering av lekmannadomare i dömande sammansättning genom lottning att VA placerades som lekmannadomare i sjätte brottmålsavdelningen. Enligt uppgifter från SRS:

ordförande deltog VA under perioden mellan den 25 mars 2015 och den 9 augusti 2016, då ändringen av artikel 72 ZSV, varigenom den elektroniska placeringen av lekmanndomare infördes, trädde i kraft, inte i någon enda muntlig förhandling i brottmålsprocesser.

- 4 I det klagomål genom vilket det administrativa förfarandet inleddes vid KZDiskr., och i det aktuella målet, har VA gjort gällande att UB, i egenskap av domare på SRS: sjätte brottmålsavdelning, där VA hade placerats som lekmanndomare, inte tillåtit VA att delta i brottmålsprocesser. VA har vidare hävdat att hon vände sig till SRS: ordförande genom skrivelse av den 29 maj 2015 och begärde att hon skulle placeras hos en annan domare för att kunna utöva sin rätt till arbete som lekmanndomare. Hon fick emellertid inte något svar. VA anser att UB och SR:s ordförande har missgynnat henne på grund av sitt funktionshinder.
- 5 I det yttrande som ingavs under förfarandet vid KZDiskr. angav domaren UB att den typen av skyldigheter som följer av uppdraget som lekmanndomare i brottmålsprocesser och kravet på att ha vissa särskilda fysiska särdrag som påverkar den dömande sammansättningens förmåga att utöva sina befogenheter, inte omfattas av tillämpningsområdet för antidiskrimineringsbestämmelsen i artikel 4.2 ZZDiskr. UB framförde därvid argument till stöd för en tillämpning av artikel 7.1 led 2 ZZDiskr. Enligt UC följer särbehandlingen av VA, på grund av en omständighet som har samband med diskrimineringsgrunden ”funktionshinder”, av ett verkligt och avgörande krav som följer av den typen av skyldigheter som lekmanndomare ska fullgöra. Kravet är motiverat av sakliga skäl och har ett berättigat mål, nämligen att respektera NPK:s principer, som fastställer lekmanndomares uppgifter.
- 6 TC inkom med ett skriftligt yttrande och framförde argument till stöd för att artikel 7.1 led 2 ZZDiskr. skulle tillämpas. Enligt TC hindrade VA:s funktionshinder henne från att utföra sina särskilda uppgifter som lekmanndomare och medförde ett åsidosättande av omedelbarhetsprincipen, samt av principen om att den objektiva sanningen ska utredas och att allmänheten får delta i brottmålsprocesser på samma villkor.
- 7 I beslut av den 6 mars 2017 slog KZDiskr. fast, att TC och UB hade diskriminerat VA på grund av dennes ”funktionshinder” enligt artikel 4.2 jämförd med artikel 4.1 ZZDiskr. och 1 § led 7 i Dopalnitelnite razporedbi na ZZDiskr. (tilläggsbestämmelser till ZZDiskr). Mot denna bakgrund förpliktades TC att erlagga böter på 250 lev (BGN) och UB 500 lev (BGN), enligt artikel 80.1 ZZDiskr. I enlighet med artikel 47 led 6 ZZDiskr. uppmanades TC och UB att framöver inte åsidosätta gällande rätt till skydd mot diskriminering. VA:s klagomål avseende en påstådd diskriminering på grund av ”kön” avslogs såsom ogrundat.
- 8 TC och UB väckte talan mot detta beslut från KZDiskr. vid Administrativen sad Sofia grad (Förvaltningsdomstolen i Sofia stad). Denna domstol fann att det

angripna beslutet från KZDiskr. var en lagenlig rättsakt och ogillade överklagandet.

- 9 Administrativen sad fann att det, mot bakgrund av det lagstadgade förbudet mot särbehandling på grund av vissa särdrag – som skyddas genom lag och av rätten enligt artikel 26 ZZDiskr. för var och en att få tillträde till en sysselsättning eller ett yrke på samma villkor, att få tjänstgöra och att fortbilda sig oavsett särdragen som räknas upp i artikel 4.1 – inte är tillåtet att införa ”principiella” restriktioner eller att begränsa tillträde till en viss sysselsättning eller till ett visst yrke, såsom den nu aktuella tjänstgöringen som lekmannadomare, genom att anta att tjänsten inte kan utövas fullt ut på grund av det aktuella funktionshindret. Brottmålsprocessens särdrag medför visserligen att lekmannadomare, vid utövandet av sina befogenheter, ska iaktta brottmålsprocessens principer om omedelbarhet, utredning av den objektiva sanningen och att den behöriga dömande sammansättningen ska bli fast övertygad. Enligt domstolen i första instans får detta särdrag emellertid inte verka så absolut att det begränsar rätten för var och en att få tillträde till en viss sysselsättning eller till ett visst yrke enligt ZZDiskr. eller, mer allmänt, enligt bulgarisk rätt. Antagandet, att förekomsten av en sjukdom eller ett funktionshinder under alla omständigheter fräntar en person vissa särdrag, utgör en omotiverad och diskriminerande behandling. För detta talar även den omständigheten, att VA, efter det att ändringen av artikel 72 ZSV, varigenom den elektroniska placeringen av lekmannadomare infördes, trädde i kraft den 9 augusti 2016, deltog i ett stort antal förhandlingar i brottmålsprocesser för vilket hon erhöll arvode.
- 10 Förstainstansdomstolens dom överklagades till Varhoven administrativen sad (Högsta förvaltningsdomstolen). Varhoven administrativen sad anser att det är nödvändigt att tolka unionsbestämmelser för att kunna avgöra målet på ett korrekt sätt.

Kort redogörelse för parternas ståndpunkter

- 11 UB, klaganden i överklagandet, har huvudsakligen invänt att den materiella rätten, i förevarande fall ZZDiskr, inte har tillämpats på ett korrekt sätt, eftersom domstolen i första instans slog fast att rätten att få tillträde till en viss sysselsättning eller till ett visst yrke, som föreskrivs i bulgariska och folkrättsliga bestämmelser, är ovillkorlig. Detta innebär att lagen om skydd mot diskriminering strider mot den överordnade NPK-lagen och de brottmålsprocessprinciper som fastställs däri, nämligen omedelbarhetsprincipen enligt artikel 18 NPK och principen om att den objektiva sanningen ska utredas enligt artikel 13 NPK, som UB, i egenskap av brottmålsdomare, ska beakta när hon avgör mål vid Rayonen sad, vilket innebär att alla ledamöter i den dömande sammansättningen ska beredas samma möjlighet att utvärdera bevis och att var och en av ledamöterna i den dömande sammansättningen ska få ett direkt intryck av parternas uppträdande.

- 12 TC anser att det överklagade avgörandet är felaktigt, eftersom domstolen i första instans slog fast att artikel 7.1 led 22 ZZDiskr. inte är tillämplig. TC har anfört att det aktuella fallet omfattas av tillämpningsområdet för denna bestämmelse. Med hänsyn till lekmannadomares tjänstgöring och skyldigheter, ska det i övrigt antas att personer vars funktionshinder medför ett åsidosättande av principerna, i Republiken Bulgariens lagstiftning och konstitution, om omedelbarhet, om utredning av den objektiva sanningen och om att den dömande sammansättningen ska bli fast övertygad, inte kan delta på ett aktivt och fullständigt sätt.

Kortfattad redogörelse för skälen till begäran om förhandsavgörande

- 13 Den hänskjutande domstolen har konstaterat att VA är en fysisk person med funktionshinder på grund av att hon är blind.
- 14 I nationell rätt föreskrivs ett lagstiftningssystem som i princip garanterar skydd för personer med funktionshinder och som förbjuder all diskriminering på grund av ”funktionshinder”. Det föreskrivs däremot undantagsfall som motiverar en särbehandling som föranleds av en omständighet som har samband med någon av de grunder, om det förligger ett verkligt och avgörande krav på en viss förmåga grund av yrkesverksamhetens natur eller det sammanhang i vilket den utförs, förutsatt att målet är legitimt och kravet inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå det eftersträvade målet.
- 15 Den hänskjutande domstolen finner att det är oklart huruvida en person med ett funktionshinder, vid fullgörande av lekmannadomaruppdrag, får särbehandlas på grund av detta funktionshinder mot bakgrund av bestämmelserna i FN-konventionen, Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna och direktiv 2000/78/EG.
- 16 Personen särbehandlas visserligen på grund av ett ”funktionshinder”, vilket omfattas av skydd. Särbehandlingen har emellertid samband med de krav och principer som gäller för brottmålsprocesser. En sådan lagstiftning och rättspraxis skulle kunna utgöra hinder för kravet på att personer med funktionshinder ska erbjudas lika möjligheter till anställning.
- 17 Vid prövningen av huruvida det är nödvändigt att begära förhandsavgörande har den hänskjutande domstolen även beaktat kravet på att tolkningen av direktiv 2000/78/EG ska vara förenlig med FN-konventionen. I FN-konvention föreskrivs, vilket kan tillämpas på det aktuella fallet, ett skäligt och verksamt skydd mot all form av diskriminering av personer med funktionshinder, oavsett på vilken grund, och inte enbart mot diskriminering på grund av vissa personliga särdrag som kan omfattas av skydd, såsom föreskrivs i unionens sekundärrätt.
- 18 De folkrättsliga bestämmelserna och Europeiska unionens sekundärrätt kräver att de tillämpliga bestämmelserna ska tolkas på ett enhetligt och identiskt sätt, vilket omfattas av Europeiska unionens domstols befogenheter.

- 19 Av ovan angivna skäl anser Varhoven administrativen sad att det är nödvändigt att vilandeförklara målet och begära förhandsavgörande från Europeiska unionens domstol avseende de frågor som har ställts ovan.

ARBETS
DOKUMENT